

Lærerstudentenes innspill til Lesekommisjonen

Innledning

Skal barn og elevers leseferdigheter styrkes, må framtidige lærere få nødvendig kompetanse gjennom lærerutdanningen. Tilbakemeldinger fra våre medlemmer viser at undervisning i lesing, lesedidaktikk, tilpasset opplæring og lese- og skrivevansker varierer mellom utdanninger og fag. Lesekommisjonens anbefalinger må derfor omfatte både innholdet i og rammevilkårene for lærerutdanningene. Dagens lærerstudenter er fremtidens lærere i både skole og barnehage. Våre innspill gjelder derfor alle utdanningene.

Lesing som grunnleggende ferdighet

Lesing er en grunnleggende ferdighet og et felles ansvar i skolen. Likevel behandles leseopplæring ofte som norskfagets ansvar. Alle lærerstudenter, fra barnehagelærerutdanning til PPU, trenger kompetanse i barns lese- og språkutvikling.

Lærerstudenter må lære hvordan lesing brukes og utvikles i ulike fag. Dette innebærer kunnskap om blant annet fagspesifikke tekster og begreper, og om hvordan tekster kan brukes til å fremme læring og leseglede. Det må inngå i didaktikken i det enkelte utdanningsfaget, og kobles til praksisopplæringen. Selv om det er forskjeller mellom de ulike utdanningene, får vi gjennomgående tilbakemelding om at den overordnede delen av rammeplanen og de grunnleggende ferdighetene får for liten plass. Vi bekymrer oss for at ansvaret er delt mellom mange, og at det dermed kan bli uklart hvem som faktisk er ansvarlig for at lærerstudentene får tilstrekkelig kompetanse i lesing. For at vi skal sikre tilstrekkelig kompetanse blant fremtidens lærere, må lesing tydelig inngå i både fagundervisning, pedagogikk, didaktikk og praksisopplæring.

Sammenhengen mellom fagkunnskap og didaktikk

Lærerutdanningene skal gi lærerstudenter fagkunnskap, men det er minst like viktig at vi får kompetanse i hvordan dette kan formidles til ulike barn og elevgrupper. Likevel er det variasjon i hvor stor plass didaktikk får i de ulike utdanningene våre. Det er ikke tilstrekkelig å lære hvordan vi kan analysere og forstå tekster, vi må også lære hvordan vi kan bruke tekstene i vår egen undervisning. Derfor er det sentralt at våre lærerutdannere har erfaring fra barnehagen og skolen, som gir oss bedre forutsetninger for å koble forskning og teori til profesjonsutøvelsen vår.

Bruk av matriseordning, der lærerstudenter får fagundervisning sammen med studenter på disiplinifaglige program, er et eksempel på utfordringene pekt på overfor. Matriseordning kan

bidra til å svekke profesjonsrettingen, ettersom didaktikk og pedagogikk skilles fra fagundervisningen. I en profesjonsutdanning må det være en tydelig kobling mellom fagkunnskap, didaktikk, pedagogikk, praksis og forskning. Lesekommisjonen bør anbefale at lesedidaktikk skal integreres i fagundervisningen, og at det ikke avgrenses til norskfaget eller enkelte deler av utdannelsen.

Kompetanse om tilpasset opplæring

Gjennom utdanningen må lærerstudenter forberedes på å møte barn og elever med ulike forutsetninger. Det finnes ikke en oppskrift som passer alle barn eller elever, og det er derfor viktig at vi får en bred verktøykasse gjennom utdanningen, som vi kan anvende når vi kommer inn i klasserommet. Mange av våre medlemmer opplever likevel at utdanningen ikke har forberedt dem godt nok på forskjeller i elevgruppene, og hvordan undervisningen må tilpasses.

Alle lærerstudenter trenger grunnleggende kompetanse i å oppdage vansker, tilpasse undervisning og iverksette nødvendige tiltak. Omtrent 20 prosent av de som går ut av skolen har generelle lesevansker¹. Det gjør også at de aller fleste lærere vil møte elever med lesevansker, på tvers av fag og alderstrinn. Kompetanse om tilpasset opplæring og lese- og skrivevansker kan dermed ikke behandles som et tillegg eller spesialpedagogers ansvar. Det må integreres i den ordinære lærerutdanningen og som en del av undervisningen i de enkelte fagene. Lesekommisjonen bør anbefale at lærerutdanningene inkluderes i nasjonale satsinger på kompetanse om lese- og skrivevansker.

Barnehagelærerutdanningen som en del av leseløftet

Grunnlaget for språk og leseglede starter lenge før skolestart. Barnehagen er en sentral del av barns språkutvikling, som senere har konsekvenser for blant annet barns leseglede. Barnehagelærerutdanningen skal forberede studentene på et omfattende profesjonsoppdrag gjennom de tre studieårene. Barnehagelærerne må derfor få god kompetanse i høytlesing, språklek, litteraturformidling og samtaler om tekst. Likevel er det stor variasjon i kvaliteten og omfanget på denne undervisningen mellom de ulike utdanningsinstitusjonene.

Barnehagens rolle som første del av utdanningsløpet gjør det viktig å styrke kvaliteten i utdanningene. Utdanningen må gi studentene forskningsbasert kunnskap som gjør dem i stand til å vurdere og videreutvikle praksis, ikke bare lære praksisen ved én arbeidsplass. De campusbaserte heltidsutdanningene er viktige for studentenes faglige utvikling og profesjonsdanning. Deltids- og arbeidsplassbaserte tilbud kan gjøre utdanningen tilgjengelig for flere, men kan ikke erstatte sterke fagmiljøer på campus. Studentene trenger arenaer der

¹ <https://dysleksinorge.no/statistikk-laerevansker/>

de møter medstudenter, lærerutdannere og praksisfeltet og kan drøfte teori og profesjonsutøvelse.

Litteratur i lærerutdanningene

God leseopplæring og litteraturformidling krever tilgang til et bredt og oppdatert utvalg av bøker og læremidler. Det må også sikres i lærerutdanningene. Særlig er det viktig å sikre tilstrekkelig tilgang på litteratur på bokmål, nynorsk og samiske språk. Det er heller ikke tilstrekkelig å tilgjengeliggjøre det, vi som lærerstudenter må lære hvordan det kan brukes i vår egen undervisning. Studentene må få erfaring med det samme mangfoldet av materiell som de senere skal bruke i barnehagen og skolen. Dette er nødvendig for å forberede dem på opplæring på bokmål og nynorsk og på å ivareta samiske språk og perspektiver.

Studentenes arbeid med pensum og deltakelse i faglige fellesskap må også styrkes. At studenter leser mindre og bruker mer kunstig intelligens, bør ikke møtes med lavere krav eller mindre omfattende utdanninger. Undervisningen må være relevant og profesjonsrettet, og fagmiljøene på campus må styrkes.

Behov for bedre rammevilkår for lærerutdanningene

Lærerstudentene er bekymret for at stadig nye oppgaver til oss som lærere og lærerstudenter, ikke følges opp av tilstrekkelig finansiering og kapasitet. Nye krav kan ikke legges oppå utdanninger som allerede skal romme mye, uten at institusjonene får ressurser til å følge det opp. Dersom arbeidet med lesing, didaktikk og tilpasset opplæring skal styrkes, må institusjonene få økt ressurser. Profesjonsrettet undervisning krever tid til veiledning, praktiske øvelser og oppfølging. Institusjonene trenger også lærerutdannere med oppdatert faglig kompetanse og tilknytning til profesjonsfeltet. Dette må gjenspeiles i finansieringen. En tilbakemelding fra våre medlemmer er at det flere steder kuttes i antall undervisningstimer. Det bekymrer oss at institusjonenes økonomiske rammer kan føre til en svekkelse av kvaliteten i utdanningen.

Lærerstudentene støtter Fellesskoleutvalgets anbefaling om å styrke lærerutdanningene med 250-350 millioner kroner. Vi mener det må tas høyde for behovet for praksisnær undervisning og tett oppfølging.

Lærerstudentene ber Lesekommisjonen anbefale:

- At lesedidaktikk integreres i fagundervisning og kobles tydelig til pedagogikk og praksis
- At lærerstudentenes kompetanse i tilpasset opplæring og lesevaner styrkes
- At lærerutdanningene sikrer studentene tilgang til og erfaring med et bredt utvalg av litteratur og fysiske læremidler som brukes i barnehagen og skolen, herunder materiell på bokmål, nynorsk og samiske språk.

- At barnehagelærerstudentenes kompetanse i språk, høytlesing og litteraturformidling styrkes.
- At lærerutdanningene sikres finansiering og rammevilkår som gjør det mulig å følge opp anbefalingene